

Rik Buddenberg

Kerktorens

In de laatste editie van Kerkbeheer (#6 2024) was er discussie over de stelling 'Een kerktoren behoort eigendom te zijn van de kerkelijke gemeente.' Dit riep bij mij nostalgische gevoelens op. Toen ik bijna 10 jaar geleden voorzitter werd van het college van kerkrentmeesters in Zoetermeer, was de restauratie van de toren van de rijksmonumentale Oude Kerk in Zoetermeer de eerste klus die op mijn bord lag. Al jaren sleepte de discussie wie hier verantwoordelijk voor was: de burgerlijke of de kerkelijke gemeente. En ondertussen gebeurde er niets.

Wie is eigenaar van de kerktoren?

Deze discussie vindt zijn oorsprong in de Napoleontische tijd toen er een regeling van kracht werd dat kerktorens eigendom waren van de burgerlijke gemeente, omdat ze een functie in het maatschappelijk leven innamen als uitkijkpost, gevangenis, alarmering bij gevaar of brand en dergelijke. Inmiddels is deze publieke functie van de torens achterhaald en overgenomen door andere gebouwen en voorzieningen.

Maar daarmee is natuurlijk nog geen antwoord gegeven op de vraag wie in juridische zin eigenaar is van de toren. Wij hebben ons toen laten leiden door een artikel van Harm A. Lassche in Kerkbeheer van januari 2015: 'Kerktorens, ze blijven aandacht vragen'. Zijn stelling was "Wie stelt, bewijst." Kortom, als de kerk de gemeente aansprakelijk stelt voor het onderhoud van de toren, moet de kerk bewijzen dat de gemeente eigenaar is. Dat blijkt uitermate lastig te zijn. Onze taxatie was destijds dat de kans groot was dat de kerk een juridische procedure zou gaan verliezen, omdat wij ons al decennialang als eigenaar van de toren hadden gedragen.

Overleg

De oplossing, die Lassche bepleitte, is om weg te blijven van een juridische procedu-

re. "Veel beter is om samen met de burgerlijke overheid om de tafel te gaan zitten en te zoeken naar andere oplossingen. [...] De opzet moet daarbij zijn dat enerzijds het oude monument in stand kan blijven en desgewenst beschikbaar blijft voor de kerkelijke gemeente, maar dat anderzijds voorkomen wordt dat de kerkelijke begroting structureel wordt belast met extra onderhoudslasten."

"Blijf vooral weg van juridische haarkloverij. Dat draagt niet bij aan de oplossing."

Wij hebben toen contact gezocht met de gemeente Zoetermeer en benadrukt dat het restaureren van de toren een gezamenlijk belang diende, namelijk het behoud van één van de weinige rijksmonumenten die Zoetermeer heeft, en bijdraagt aan de uitstraling van de Oude Kerk. Van de totale kosten van de restauratie van €650.000,- heeft de burgerlijke gemeente uiteindelijk €275.000,- voor haar rekening genomen en de provincie Zuid-Holland €220.000,-. De resterende €155.000,- is bijeengebracht door een mix van fondsenwerving, giften en bijdragen door gemeenteleden en onderhoudsfondsen van de Oude Kerk zelf.

De pragmatische aanpak verdient dus de voorkeur. Blijf vooral weg van juridische haarkloverij, omdat die niet bijdraagt aan de oplossing van de restauratie van kerktorens.

